

Svar på frågelista L.U.F. 71
Frieri och Bröllop.
Meddelare: Fingel Johansson
Bygget, Gjöåkra, Värnamo.

Platserna där ungdomar av skilda kön
blevo bekanta med varandra var
oftast marknaderna. Det hölls i
Värnamo marknader flera gånger
om året. Sommarmarknaden i början av
juni, höstmarknaden i Sept. samt s.k.
mäten i Mars, juli och Okt. månader.
I Värnamo var mätet i Oktober den s.k.
"friveckälöäda" allra mest besökt av
ungdomen. Tjänstefolket hade då sin
frivecka och hade god tid att träffa.
Många bekantskaper ungdomar emellan
som till till äktenskap har inletts på mark-

nader i Värnamo. Sedan förekom det
naturligtvis många andra tillfällen
att stifta bekantskap ungdomar emellan.
t.ex. vid dans tillfällen, om sändagar på
kyrkbacken o.s.v. Naturliga besök hos flickor
ansågs av somliga som amoraliska, men
det hör nog i sanningens namn sägas
att just dessa naturliga besök hos flickor
oftast lett till äktenskap. De naturliga besöken
hos flickor äro mera vanliga i vår tid
än i gånge tid. Pojkar sågo mera i gånge
tid, mera än nu, på om flickan var
förmögen men var hon desutom vacker
(grannä) så hade hon större utsikter
att bli gift än en ful (lajsa). Var hon
dertil stark och hade namn om sig att
vara duktig i sitt arbete (ärrbetsamma)
så var det bra. Flickorna sågo också

gärna att hennes blivande make (kar)
var rik, gammal, rasskå och duktig i
sin gärning, och så är det i stort sett
också i närvarande tid.

I äldre tid, t.ex. på 1850-60-talen var det
brukligt att pojken snidade "skäktträ"
eller andra saker till gåva åt fästman
eller den flicka han tänkte fria till.

Sällan voro de som gifte sig inom den
egna byn. I yngre tid, t.ex. på 185-60-talen
var det äldre personer som skötte om
giftermålsplanerna åt de unga.

Sådana kallades "bönämänn" och
det kunde vara såväl män som kvinnor,
som voro äktenskapsförmedlare.

Det vanligaste var att bönämänn
först talade vid flickans föräldrar om
saken och talade om för den vilken

pojke som han ansåg för Cämpling, som deras måg: (mower) vann han deras sympati, så fick bönemannen i uppdrag att tala ut på julkänn eller dennes föräldrar om saken, och var det så att förslaget vann deras gillande, så kom snart bönemannen med friaren till flickans hem för att som det hette "si se förä" hur dant det var i hemmet om flickan var antagbar o.s.v. Var det så att friaren vann nåd för flickans föräldrar kom flickan snart i sällskap med sina föräldrar för att "litta på vänaden" i friarens hem. Utfölle "vännaden" till deras beaktanhet kunde det snart nog leda till äktenskap. De ungas vilja i detta fall brydde många föräldrar sig inte om att taga mycket hänsyn till.

Det berättas i östbobygden en anekdot som jag här anför. Jag är inte fullt säker om att den är sann, men den kan vara det. Prästen frågade en ung man på husförhöret: "Vem har stiftat äktenskapet" och fick till svar: "Det har mor och Stina i Hornaryd gjort." Många äktenskap som föräldrar var orsak till att de ingåtts blevo dock i många fall relativt lyckliga. Det förekom inte på långt när så många äktenskap i äldre tid som upplösterna idag. En köneman fick som ersättning vanligen en skjorta om det var en man, linne (särk) om det var en kvinna. Strumpor var också vanligt som ersättning. Lysning till äktenskap uttog i östbobygden i ny. Det troddes att det då kom att födas "granna jusslävreda" barn i

kontrahenternas äktenskap. Förberedelser till bröllop var mycket olika. Var det förmögat folk som skulle gifta sig, blev det en arbetsam tid i fästmannens hem där bröllopet alltid i regel hölls.

Var det fattigt för fästman och fästman blev det enkelt. Fästmannen gav sig ut i bygden för att ligga "säara" (=uträde) om han skulle gifta sig om våren, annars väntade han mer "säateggarnätt" tills påföljande vår. Fästman begav sig ut som "tonateggassa", som i orten och kallades: att be om assistans.

Det var lin, ull, m.m. som det kunde vara bra för fästman att ha då han skulle "sätta bo." Själv minns jag från min barndom i slutet av 1880-talet huru som det kunde komma unga

kvinnor till vårt hem i Fryele, som voro
hemmakörande ända nere i Västbo h:d.
När de kommo så sa de: "ja vellä be
unnu litä" arstajälp". Då skall du
gifta dig, sa min mor, och så fick
flickan en "däcka lin", eller uft.

Frika hem gjordes stora ansträngningar
för att bröllopet skulle bliva hedersamt.
Det slaktades, bakades, bryggdes. Skurades
och fejadades i varje vrå i huset. Även i
Ladugård och andra uthus gjorde man
väl i ordning. En numera avlidn äldre
kvinna i Fryele berättade för meddelaren en
gång, att då hennes mor gifte sig för omkr.
100 år sedan så hade hon 12 par brudpigor
som parrade upp henne vid bröllopet.

Vid bröllopet som jag minns för omkr. 65 år
sedan tillgick det så: Brudgummen kom

Till brudens hem på aftonen för vigsel-
dagen. På aftonen samlades traktens ung-
domar såväl pojkar som flickor för att
klä och resa äreport. Pojkarna drogs iväg
till skogen för att leta ut och hugga
"bruegrana". Det var inte så noga på
vemns ägor dessa höggos. Inte alltid säkert
att det blev på bröllopsgårdens ägor.
Området letade pojkarna ut höga vackra
granar omkr. 6-10 m tjocka vid brösthöjd.
De leuras till bröllopsgården. Stammarna
skatades sedan de kvistats av, utom toppen
som lemnades orörd omkr. tre alnar.
Så grävde man hål i marken på ömse
sidor om vägen framför mangårds-
byggnaden, så restes granarna.
Det kunde vara från två (enkel äreport)
till fyra granar (dubbel äreport) som så

restes. Mellan ett granpar spikades på omkr. 4 alnars höjd över marken en smal ribba eller stör klädd med grönt och blommor. I denna hängdes också vanligen en pappskiva på vilken man textat brudparets namn, t.ex. Gustav Maria, eller ibland deras initialer i spegelmonogram.

Vanligen blevo de ungdomar som klädde äreport, samma kväll bjudna på kaffe i bröllopsgården.

Förning, sändes till bröllopsgården aftonen före bröllopsdagen. Den bestod av: ostkakor, sötost, vetebröd, smär, ost, eller annat matnyttigt.

Bröllopspresenter voro: matsilver såsom skedar, knivar, gafflar m. m.

Vid bröllopet för längre tillbaka (1820-30-tal) samlade man ihop pengar till brudparet.

På bordet där bröllopsmåltiden var serverad

stod och ett tomt kärl, en skål. I denna lade bröllopsgästerna sina gåvor pr. kontant, och så skålade man med brudparet. De kontanter som så inplöts kallades "skålpänna". Vid sistnämnda tidpunkt var det också vanligt att man dansade vid brölloren. Prästen skulle dansa först med bruden. Sedan dansade brudgummen med bruden. Sedan skulle alla karlarna dansa med bruden så hon hade det nog. arbetsamt en stund. Brudgummen i sin tur skulle dansa med prästens fru, brudpigor och alla de andra närvarande kvinnorna. Det är dock som nämnts över hundra år sedan sådant följde vid brölloren inom orten.